

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця
Кафедра фізичної реабілітації та спортивної медицини

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Проректор науково-педагогічної та
навчальної роботи
професор _____ О.М. Власенко
2020 рік

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

з дисципліни «Мануальні методи фізичної реабілітації»

Освітній рівень перший рівень вищої освіти – бакалавр

Галузь знань 22 «Охорона здоров'я»

Спеціальність 227 «Фізична терапія, ерготерапія»

Освітня програма «Фізична терапія, ерготерапія»

2019–2023 рік

Робоча програма «Мануальні методи фізичної реабілітації»
для студентів

(назва навчальної дисципліни)

за освітнім рівнем бакалавр, спеціальністю 227 «Фізична терапія, ерготерапія»

курсу та факультету **III курсу, медико-психологічного факультету**

Розробники: д.мед.н., професор Дорофєєва О.Є.
к.педн., доцент Яримбаш К.С.
к.мед.н., доцент Коршак В.М.
к.мед.н., асистент Волинець Л.М.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри **фізичної реабілітації та спортивної медицини**

Протокол від «30» серпня_2019 року № 1_

Завідувач кафедри _____ (Дорофєєва О.Є.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

Перезатверджено:

на 2020/2021н.р. _____ «30» серпня_2020 р. протокол № 1_
(підпис) (ПІБ)

на 20__/20__ н.р. _____ «__» _____ 20__ р. протокол №__
(підпис) (ПІБ)

на 20__/20__ н.р. _____ «__» _____ 20__ р. протокол №__
(підпис) (ПІБ)

на 20__/20__ н.р. _____ «__» _____ 20__ р. протокол №__
(підпис) (ПІБ)

на 20__/20__ н.р. _____ «__» _____ 20__ р. протокол №__
(підпис) (ПІБ)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань _____. (шифр і назва)	Нормативна	
	Напрямок підготовки _____ (шифр і назва)		
Модулів – 1	Спеціальність: 227 «Фізична терапія, ерготерапія»	Рік підготовки:	
Змістових модулів –		III-й	-
Індивідуальне науково-дослідне завдання _____-_____ (назва)		Семестр	
Загальна кількість годин – 90		VI-й	-
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – самостійної роботи студента –	Освітньо-кваліфікаційний рівень: «бакалавр»	Лекції	
		12 год	-
		Практичні, семінарські	
		32 год.	-
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота	
46 год	-		
Індивідуальні завдання: -			
Вид контролю: диф.залік			

Співвідношення аудиторної роботи до самостійної роботи студентів: 1:1

2. Мета, очікувані результати навчання та критерії оцінювання результатів навчання

Мета. Надати студентам медичних вищих навчальних закладів знання з історії розвитку методу мануальної діагностики і корекції хвороб опорно-рухового апарату, будови опорно-рухової системи, показань і протипоказань до даного методу, техніки виконання окремих його способів при захворюваннях і травматичних ушкодженнях опорно-рухового апарату.

знати:

- етапи розвитку способів мануальної діагностики і корекції в народній медицині, медицині античного періоду і середньовіччя, костоправстві, хіропрактиці, остеопатії та сучасній мануальній медицині;
- будову та біомеханіку опорно-рухового апарату;

- особливості функціонального блокування хребтово-рухових сегментів (ХРС) і периферичних суглобів;
- показання і протипоказання до мануальних способів діагностики і корекції;
- загальну структуру ручного способу, методика вибору напрямку руху маніпуляції та механізми його дії на блоковані ХРС і суглоби;
- техніку виконання найпростіших мануальних способів, що застосовуються для усунення блокування міжхребцевих, дуговідросткових, реброво-хребцевих і периферичних суглобів;
- способи іммобілізації хребта і суглобів, що застосовуються після мануальної корекції блокованих суглобів різного рівня.

вміти:

- проводити обстеження хворих із захворюваннями та пошкодженнями опорно-рухового апарату (огляд, пальпація, перкусія, вимірювання, оцінка рентгенологічних, лабораторних та інших даних), встановлювати попередній діагноз і проводити диференційну діагностику з подібними захворюваннями;
- проводити функціональну діагностику хребтово-рухових сегментів (ХРС) і периферичних суглобів;
- обирати напрямки руху, маніпуляції та механізми його дії на блоковані ХРС і суглоби;
- виконувати найпростіші мануальні способи, що застосовуються для усунення блокування міжхребцевих, дуговідросткових, реброво-хребцевих і периферичних суглобів;
- використовувати способи іммобілізації хребта і суглобів, що застосовуються після мануальної корекції блокованих суглобів різного рівня в своїй практичній діяльності.

Критерії оцінювання результатів навчання

Реалізація основних завдань контролю знань здобувачів вищої освіти у НМУ досягається системними підходами до оцінювання та комплексністю застосування різних видів контролю. Згідно з діючою в університеті системою комплексної діагностики знань студентів, з метою стимулювання планомірної та систематичної навчальної роботи, оцінка знань студентів здійснюється за 200-баловою системою.

Форми контролю знань студентів:

- поточний;
- підсумковий модульний;
- семестровий підсумковий (залік, диференційований залік, екзамен).

Компетентності та результати навчання, формуванню яких сприяє дисципліна (взаємозв'язок з нормативним змістом підготовки здобувачів вищої освіти, сформульованим у термінах результатів навчання у Стандарті).

Згідно з вимогами стандарту, дисципліна забезпечує набуття студентами **компетентностей**:

Загальні:

- ЗК 01. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- ЗК 02. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).
- ЗК 03. Навички міжособистісної взаємодії.
- ЗК 04. Здатність працювати в команді.
- ЗК 05. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.
- ЗК 06. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
- ЗК 07. Здатність спілкуватися іноземною мовою.
- ЗК 08. Здатність планувати та управляти часом.
- ЗК 09. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
- ЗК 10. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
- ЗК 11. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- ЗК 12. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК 13. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.
- ЗК 14. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
- ЗК 15. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Спеціальні:

- СК 01. Здатність пояснити пацієнтам, клієнтам, родинам, членам міждисциплінарної команди, іншим медичним працівникам потребу у заходах фізичної терапії, ерготерапії, принципи їх використання і зв'язок з охороною здоров'я.
- СК 02. Здатність аналізувати будову, нормальний та індивідуальний розвиток людського організму та його рухові функції.
- СК 03. Здатність трактувати патологічні процеси та порушення і застосовувати для їх корекції придатні засоби фізичної терапії, ерготерапії.
- СК 04. Здатність враховувати медичні, психолого-педагогічні, соціальні аспекти у практиці фізичної терапії, ерготерапії.
- СК 05. Здатність провадити безпечно для пацієнта/клієнта та практикуючого фахівця практичну діяльність з фізичної терапії, ерготерапії у травматології та ортопедії, неврології та нейрохірургії, кардіології та пульмонології, а також інших областях медицини.
- СК 06. Здатність виконувати базові компоненти обстеження у фізичній терапії та/або ерготерапії: спостереження, опитування, вимірювання та тестування, документувати їх результати.

СК 07. Здатність допомогти пацієнту/клієнту зрозуміти власні потреби, обговорювати та пояснювати зміст і необхідність виконання програми фізичної терапії та ерготерапії.

СК 08. Здатність ефективно реалізовувати програму фізичної терапії та/або ерготерапії.

СК 09. Здатність забезпечувати відповідність заходів фізичної терапії та/або ерготерапії функціональним можливостям та потребам пацієнта/клієнта.

СК 10. Здатність проводити оперативний, поточний та етапний контроль стану пацієнта/клієнта відповідними засобами й методами (додаток 3) та документувати отримані результати.

СК 11. Здатність адаптовувати свою поточну практичну діяльність до змінних умов.

СК 12. Здатність надавати долікарську допомогу під час виникнення невідкладних станів.

СК 13. Здатність навчати пацієнта/опікунів самообслуговуванню/догляду, профілактиці захворювань, травм, ускладнень та неповносправності, здоровому способу життя.

СК 14. Здатність знаходити шляхи постійного покращення якості послуг фізичної терапії та ерготерапії.

Результати навчання з дисципліни:

ПР 01. Демонструвати готовність до зміцнення та збереження особистого та громадського здоров'я шляхом використання рухової активності людини та проведення роз'яснювальної роботи серед пацієнтів/клієнтів, членів їх родин, медичних фахівців, а також покращенню довкілля громади.

ПР 02. Спілкуватися усно та письмово українською та іноземною мовами у професійному середовищі, володіти фаховою термінологією та професійним дискурсом, дотримуватися етики ділового спілкування; складати документи, у тому числі іноземною мовою (мовами).

ПР 03. Використовувати сучасну комп'ютерну техніку; знаходити інформацію з різних джерел; аналізувати вітчизняні та зарубіжні джерела інформації, необхідної для виконання професійних завдань та прийняття професійних рішень.

ПР 04. Застосовувати у професійній діяльності знання біологічних, медичних, педагогічних та психосоціальних аспектів фізичної терапії та ерготерапії.

ПР 05. Надавати долікарську допомогу при невідкладних станах та патологічних процесах в організмі; вибирати оптимальні методи та засоби збереження життя.

ПР 06. Застосовувати методи й інструменти визначення та вимірювання структурних змін та порушених функцій організму, активності та участі (додаток 3), трактувати отриману інформацію.

ПР 07. Трактувати інформацію про наявні у пацієнта/клієнта порушення за Міжнародною класифікацією функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я (МКФ) та Міжнародною класифікацією функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я дітей та підлітків (МКФ ДП).

ПР 08. Діяти згідно з нормативно-правовими вимогами та нормами професійної етики.

ПР 09. Реалізувати індивідуальні програми фізичної терапії, ерготерапії.

- ПР 10. Здійснювати заходи фізичної терапії для ліквідації або компенсації рухових порушень та активності (додаток 4).
- ПР 11. Здійснювати заходи ерготерапії для ліквідації або компенсації функціональних та асоційованих з ними обмежень активності та участі в діяльності.
- ПР 12. Застосовувати сучасні науково-доказові дані у професійній діяльності.
- ПР 13. Обирати оптимальні форми, методи і прийоми, які б забезпечили шанобливе ставлення до пацієнта/клієнта, його безпеку/захист, комфорт та приватність.
- ПР 14. Безпечно та ефективно використовувати обладнання для проведення реабілітаційних заходів, контролю основних життєвих показників пацієнта, допоміжні технічні засоби реабілітації для пересування та самообслуговування.
- ПР 15. Вербально і невербально спілкуватися з особами та групами співрозмовників, різними за віком, рівнем освіти, соціальною і професійною приналежністю, психологічними та когнітивними якостями тощо, у мультидисциплінарній команді.
- ПР 16. Проводити інструктаж та навчання клієнтів, членів їх родин, колег і невеликих груп.
- ПР 17. Оцінювати результати виконання програм фізичної терапії та ерготерапії, використовуючи відповідний інструментарій (додаток 3), та за потреби, модифікувати поточну діяльність.
- ПР 18. Оцінювати себе критично, засвоювати нову фахову інформацію, поглиблювати знання за допомогою самоосвіти, оцінювати й представляти власний досвід, аналізувати й застосовувати досвід колег.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовний модуль 1. Основи мануальної терапії.

Тема № 1. Історія розвитку мануальної терапії. Ручні засоби лікування у народній медицині, костоправство, остеопатія, хіропрактика і сучасна мануальна медицина.

Тема № 2. Функціональна анатомія, фізіологія та патологія хребта і суглобів. Будова хребтового стовпа, міжхребцеві диски та їх дегенерація при остеохондрозі хребта, будова суглобів, м'язово-зв'язкова система, кровопостачання та іннервація хребтового стовпа і суглобів.

Тема № 3. Обстеження хворих. Анамнестичне обстеження, обстеження хребта і суглобів, м'язової системи, нервової системи, інструментальні засоби обстеження. Клініка і діагностика хребтових хвороб нервової системи і блокувань периферійних суглобів: хребтові (вертебральні) синдроми, синдроми уражень нервової, судинної та м'язової систем.

Тема 4. Диференціальна діагностика синдромів остеохондрозу хребта. “Маски” остеохондрозу, вертебральні синдроми, аномалії розвитку хребта, дистрофічні зміни хребта і суглобів, запальні захворювання хребта, онкологічні захворювання хребта, захворювання, що імітують реперкусивні екстравертебральні синдроми.

Тема № 5. Методологія мануальної терапії. Загальні положення і правила мануальної терапії, поняття про мануальний спосіб; техніка виконання ручних способів для шийного, грудного, попереково-крижового відділів хребта і периферійних суглобів, ускладнення мануального лікування та їх профілактика.

Тема № 6. Ускладнення мануального лікування та їх профілактика.

Тема № 7. Техніка виконання ручних способів мануальної терапії. Навчання техніці виконання ручних способів на всіх відділах хребта, периферійних суглобах.

Тема № 8. Профілактика загострень остеохондрозу та блокувань суглобів. Підбір мануальних методів, технік. Сучасні тенденції профілактичної мануальної терапії.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин				
	денна форма				
	усього	у тому числі			
л		п	с.р.	інд.	
1	2	3	4	5	6
Змістовний модуль 1. Основи мануальної терапії					
Тема № 1. Історія розвитку мануальної терапії	5	1	2	2	Написання реферату за обраною науковою темою
Тема № 2. Функціональна анатомія, фізіологія та патологія хребта і суглобів	9	1	2	6	
Тема № 3. Обстеження хворих.	9	1	4	6	
Тема № 4. Диференціальна діагностика синдромів остеохондрозу хребта.	11	1	4	6	
Тема № 5. Методологія мануальної терапії.	24	6	10	8	
Тема № 6. Ускладнення мануального лікування та їх профілактика	10	2	2	6	
Тема № 7. Техніка виконання ручних способів мануальної терапії	10		4	6	
Тема № 8. Профілактика загострень остеохондрозу та блокувань суглобів	10	2	2	6	
Диф залік	2		2		
ВСЬОГО ГОДИН:	90	12	32	46	

5. Теми лекційних занять

№ з/р	Тема	Кількість годин
Змістовний модуль 1. Основи мануальної терапії		
1	Історія розвитку мануальної терапії	1
2	Функціональна анатомія, фізіологія та патологія хребта і суглобів.	1
3	Обстеження хворих.	1
4	Диференціальна діагностика синдромів остеохондрозу хребта.	1

5	Методологія мануальної терапії.	6
6	Ускладнення мануального лікування та їх профілактика	2
	ВСЬОГО ГОДИН:	12

6. Теми семінарських занять

Згідно робочої програми навчальної дисципліни «Мануальні методи фізичної реабілітації» семінарські заняття не заплановані.

7. Теми практичних занять

№ з/р	Тема	Кількість годин
Змістовний модуль 1. Основи мануальної терапії		
1	Історія розвитку мануальної терапії.	2
2	Функціональна анатомія, фізіологія та патологія хребта і суглобів.	2
3	Обстеження хворих.	4
4	Диференціальна діагностика синдромів остеохондрозу хребта.	4
5	Методологія мануальної терапії.	8
6	Ускладнення мануального лікування та їх профілактика	2
7	Навчання техніці виконання ручних способів мануальної терапії	4
8	Профілактика загострень остеохондрозу та блокувань суглобів	2
9	Диф залік	2
	ВСЬОГО ГОДИН:	32

8. Теми лабораторних занять

Згідно робочої програми з дисципліни «Мануальні методи фізичної реабілітації» лабораторні заняття не заплановані.

9. Теми самостійної роботи

№ з/р	Тема	Кількість годин
1	Історія розвитку мануальної терапії .	2
2	Функціональна анатомія, фізіологія та патологія хребта і суглобів.	6
3	Обстеження хворих.	6
4	Диференціальна діагностика синдромів остеохондрозу хребта.	6
5	Методологія мануальної терапії.	8
6	Рентгенологічна діагностика ХЗНС, блокувань суглобів та інших хвороб кісткової системи	6
7	Навчання техніці виконання ручних способів на всіх відділах хребта, периферійних суглобах	6
8	Профілактика загострень остеохондрозу та блокувань суглобів	6

10. Індивідуальні завдання:

Індивідуальне навчально-дослідне завдання (далі – ІНДЗ) є видом позааудиторної індивідуальної діяльності студента, результати якої використовуються у процесі вивчення програмового матеріалу навчальної дисципліни. Завершується виконання ІНЗД прилюдним захистом навчального проекту.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання з курсу «**Мануальні методи фізичної реабілітації**» – це вид навчально-дослідної роботи бакалавра, яка містить результати дослідницького пошуку, відображає певний рівень його навчальної компетентності.

Мета ІНДЗ: самостійне вивчення частини програмового матеріалу, систематизація, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань із навчального курсу, удосконалення навичок самостійної навчально-пізнавальної діяльності.

Зміст ІНДЗ: завершена теоретична або практична робота у межах навчальної програми курсу, яка виконується на основі знань, умінь та навичок, отриманих під час лекційних, семінарських, практичних занять і охоплює декілька тем або весь зміст навчального курсу.

Вид ІНДЗ – написання реферату з дисципліни «**Мануальні методи фізичної реабілітації**» або підготовка доповіді з презентацією за однією з переліку наданих нижче тем.

Тематика рефератів та доповідей за переліком:

1. Історія розвитку мануальної терапії (ручні засоби лікування у народній медицині, костоправство, остеопатія, хіропрактика і сучасна мануальна медицина).
2. Функціональна анатомія, фізіологія та патологія хребта і суглобів (будова хребтового стовпа, міжхребцеві диски та їх дегенерація при остеохондрозі хребта, будова суглобів, м'язово-зв'язкова система, кровопостачання та іннервація хребтового стовпа і суглобів).
3. Обстеження хворих: анамнестичне обстеження, обстеження хребта і суглобів, м'язової системи, нервової системи, інструментальні засоби обстеження.
4. Клініка і діагностика хребтових хвороб нервової системи і блокувань периферійних суглобів: хребтові (вертебральні) синдроми, синдроми уражень нервової, судинної та м'язової систем
5. Диференціальна діагностика синдромів остеохондрозу хребта: “маски” остеохондрозу, вертебральні синдроми, аномалії розвитку хребта. дистрофічні зміни хребта і суглобів, запальні захворювання хребта, онкологічні захворювання хребта, захворювання, що імітують реперкусивні екстравертебральні синдроми
6. Диференціальна діагностика синдромів остеохондрозу хребта: дистрофічні зміни хребта і суглобів, запальні захворювання хребта, онкологічні захворювання хребта
7. Диференціальна діагностика синдромів остеохондрозу хребта: захворювання, що імітують реперкусивні екстравертебральні синдроми

8. Методологія мануальної терапії: загальні положення і правила мануальної терапії, поняття про мануальний спосіб.
9. Техніка виконання ручних способів для шийного, грудного, попереково-крижового відділів хребта і периферійних суглобів
10. Ускладнення мануального лікування та їх профілактика
11. Рентгенологічна діагностика ХЗНС, блокувань суглобів та інших хвороб кісткової системи
12. Навчання техніці виконання ручних способів на всіх відділах хребта, периферійних суглобах
13. Профілактика загострень остеохондрозу та блокувань суглобів

11. Методи навчання

1. Словесний метод.
2. Наочний метод.
3. Вивчення та аналіз прикладного матеріалу.
4. Аналіз та синтез інформації.
5. Поєднання логічного та історичного аналізу.
6. Функціонально-структурного аналізу.
7. Порівняння та зіставлення.

12. Методи та форми контролю, розподіл балів, які отримують студенти, оцінювання

1. Поточний контроль – відвідування занять, відповіді за темами, виконання самостійної та індивідуальної роботи, написання контрольної роботи за змістовним модулем.

2. Підсумковий контроль – диф. залік.

Контроль з навчальної діяльності студента здійснюється за модульно-рейтинговою системою результати якої оцінюються за 200-бальною шкалою.

Розподіл балів, які отримують студенти

Максимальна кількість балів за поточний контроль за темами/ заняттями								ІНДЗ	Бали
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8		
12	12	12	12	12	12	12	12	8	200
T9	T10	T11	T12	T13	T14	T15	T16		
12	12	12	12	12	12	12	12		

Здійснюється під час практичного заняття та включає загальну оцінку теоретичних та практичних знань з теми заняття:

- «5» - 12 балів;
- «4» - 10 балів;
- «3» - 7 балів;
- «2» - 0 балів.

Самостійна робота студента (доповідь написаного реферату, презентація) оцінюється: 1 – 8 балів.

13. Методичне забезпечення

1. Рекомендована література.
2. Мільтимедійний лекційний матеріал.

14. Рекомендована література

Основна:

Иваничев Г.А. Мануальная медицина. - Монография. — М.: МЕДпресс, 1998. — 470 с. — ISBN 5-93059-002-8.

Додаткова:

1. Мугерман Б.И. Полимиография в оценке эффективности мануальной терапии при детском церебральном параличе / Б.И. Мугерман // Мануальная терапия. – 2009.– № 4 (36).– С. 16–20.
2. Пилипенко О.В. Мануальна терапія і грижі дисків при остеохондрозі поперекового відділу хребта / О.В. Пилипенко // Вісник ортопедії, травматології та протезування. – 1999.– № 1 (25). – С. 52–53.
3. Пилипенко О.В. Особенности мануальной терапии у пациентов пожилого віку / О.В. Пилипенко // Зб. наук. пр. XIII з'їзду ортопедів-травматологів України.– Донецьк, 2001. – С. 397–398.
4. Смирнов В.М. Как избежать ошибок и осложнений при проведении мануальной терапии / В.М. Смирнов, Е.М. Сасси // Мануальная терапия. – 2010.– № 1 (37). – С. 75–83.

15. Інформаційне забезпечення.

1. <http://sportmed.in.ua/>